Asiakasmaksulakiin on kirjattava velvoite alentaa tai poistaa terveyskeskus- ja poliklinikkamaksut, jos ne vaarantavat henkilön tai perheen toimeentulon

Hallitusohjelmakirjaus: Asiakasmaksulakiin kirjataan velvoite alentaa tai jättää perimättä terveydenhuollon tasasuuruisia maksuja, jos ne vaarantavat henkilön tai perheen toimeentulon. Asia säädetään velvoittavaksi koko maassa.

Tausta: Suomessa kotitaloudet maksavat suhteessa enemmän terveydenhuollostaan verrattuna muihin Pohjoismaihin ja moniin Euroopan maihin (OECD). Lisäksi yhä useammin maksut joutuvat ulosottoon. Asiakasmaksut heikentävät terveyspalvelujen saatavuutta pienituloisille, mikä vaarantaa perustuslaissa turvatun oikeuden riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Perustuslakivaliokunta on linjannut, ettei henkilön taloudellinen tilanne saa olla esteenä palveluihin hakeutumiseen.

Perusteluosa: Vuonna 2025 ulosottoon päätyi yli 500 000 julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja, joista 74 000 oli terveyskeskusmaksua, noin 77 000 hammashoidon maksua ja noin 220 000 sairaala- ja muita laitoshoidon maksua. Ulosottomäärät ovat kaksinkertaistuneet vuodesta 2011.

Vuodesta 2023 vuoteen 2026 perusterveydenhuollon lääkäripalvelun käyntimaksu nousee 20,90 eurosta 30,20 euroon (44 %) ja sairaalan poliklinikkamaksu 41,80 eurosta 71,30 euroon (71 %). Asiakasmaksukorotusten lisäksi pienituloisten taloutta heikentävät lääkkeiden kallistuminen ja sosiaaliturvan leikkaukset. Kolmasosa terveyspalvelujen käyttäjistä kokee maksujen vaikeuttavan hoitoon pääsyä. Hyvinvointialueet perivät lähes poikkeuksetta enimmäismaksut, eikä tasasuuruisia maksuja yleensä huojenneta, koska siihen ei ole velvollisuutta.

Eriarvoisuutta lisää se, että pienituloiset ja työelämän ulkopuolella olevat, jotka usein tarvitsevat palveluja eniten, joutuvat maksamaan hoidostaan, kun taas työterveyden piirissä olevat saavat vastaavat palvelut maksutta.

Vaikutusarvio: Muutoksen ansiosta pienituloisten pääsy terveydenhuollon palveluihin turvattaisiin, ja samalla ulosottojen määrä vähenisi.

Kustannukset: Maksujen alentaminen ja perimättä jättäminen vähentävät hyvinvointialueiden suoria asiakasmaksutuottoja. Lopullinen vaikutus talouteen riippuu siitä, millaiset kriteerit hyvinvointialueet asettavat maksujen alentamiselle ja perimättä jättämiselle. Toisaalta muutos voi vähentää raskaampien ja kalliimpien terveyspalvelujen tarvetta, kun ihmiset hakeutuvat palveluihin oikea-aikaisesti.

Lisätietoja: edunvalvontapäällikkö Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, 050 411 1734

- **SOSTE selvitti, 2026**: Yli 500 000 sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua ulosottoon viime vuonna:

https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvitti-yli-500-000-sosiaali-ja-terveyspalvelujen-seka-varhaiskasvatuksen-asiakasmaksua-ulosottoon-viime-vuonna-hyvinvointialueiden-valilla-isot-erot-ulosotto/

- **Ulosottotilastot, 2025**: Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen ulosotot 2025